

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo,
PL 33, 00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@stm.fi

Viite **STM015:00/2015**

Asia **Suomen Sairaanhoidajaliitto ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä ja eräksi siihen liittyviksi muiksi laeiksi**

Suomen sairaanhoidajaliitto kiittää mahdollisuudesta kommentoida luonnosta hallituksen esitykseksi ja pitää siinä esitettyjä uudistuksia ja muutoksia pääosin perusteltuina ja oikeansuuntaisina.

Ehdotetut lakimuutokset luovat edellytykset sosiaalihuollon valtakunnallisen tietojärjestelmäpalvelun käyttöönotolle sekä asiakastietojen entistä joustavammalle käytölle sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sairaanhoidajaliitto näkee hyvänä asiana, että asiakkailla olisi jatkossa mahdollisuus tallentaa kansalaisten omatietovarantoon omia hyvinvointitietojaan. Vuoden 2021 alusta käyttöön tuleva valtakunnallinen lääkelista lisää toteutuessaan asiakkaiden lääkitysturvallisuutta. Asiakkaalla olisi jatkossa mahdollisuus valtuuttaa toinen henkilö asioimaan puolestaan sähköisesti.

Sairaanhoidajaliitto pitää tärkeänä, että kansallinen asiakastietojärjestelmä muodostaa ehjän kokonaisuuden, johon kuuluvat myös suun terveydenhuollon, kuntoutuksen ja ensihoidon tarpeelliset, asiakkaan kokonaisuhoiton kannalta olennaiset asiakastiedot. Tämä on olennaisen tärkeää saumattomien palveluketjujen ja hoidon jatkuvuuden kannalta.

Sairaanhoidajaliitto pitää tärkeänä, että sosiaalihuollon ammattihenkilöille järjestetään täydennyskoulutusta järjestelmän käyttöönottoon ja käyttöön liittyen, kun sosiaalihuollossa siirrytään valtakunnalliseen tietojärjestelmäpalveluun. Myös terveydenhuollon ammattilaiset tarvitsevat jatkuvaa osaamisen päivittämistä kansallisista tietojärjestelmistä ja esimerkiksi rakenteisesta kirjaamisesta. Hallituksen esityksessä on mainittu (s. 30), että koulutuskustannukset on syytä huomioida järjestelmän investointikustannuksina, mutta niiden suuruttua ei ole kuitenkaan eritelty. Myös kansalaisia tulee informoida sosiaalihuollon kansallisen tietojärjestelmän käyttöönotosta.

Kun sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ovat kattavasti yhdessä järjestelmässä, on olennaisen tärkeää varmistaa se, että palveluantajat huolehtivat siitä, että sen toiminnassa syntyviä asiakastietoja pääsevät käsittelemään vain ne työntekijät, jotka tarvitsevat niitä työntehtäviensä hoitamiseen. Tärkeää on, että tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden toteutumista ylläpidetään systemaattisella lokivalvonnalla.

Organisaatioissa tulee olla selkeät kirjalliset ohjeet asiakastietojärjestelmien käyttöön ja tietoturvaan liittyen. *Sairaanhoidajaliitto* kannattaa hallituksen esitysluonnoksen esitystä siitä, että jokaisella palvelunantajalla olisi oltava seuranta- ja valvontatehtävää varten tietosuojavastaava ja asetettu velvoite laatia tietoturvasuunnitelma.

Sairaanhoidajaliitto kannattaa perussuostumuksesta luopumista, sillä edellytyksellä, että asiakkaan informointiin kiinnitetään huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa. Potilaan informointista tulee tehdä kirjaus sähköiseen järjestelmään (miten ja milloin informaatio on annettu). Erytystä huomiota on kiinnitettävä siihen, että tieto annetaan selkeästi asiakkaan terveystilanteen, tietotason ja kielitaidon huomioiden (esimerkiksi akuutisti sairastuneet, ikäihmiset ja maahanmuuttajat). Organisaatioissa on luotava toimintatavat ja kirjalliset ohjeet niin, että kaikkien ammattihenkilöiden on mahdollista antaa tietoa asiakkaalle suullisesti ja kirjallisesti yhtenevällä tavalla. Työnantajien on huomioitava se, että asiakkaan informointi varsinkin järjestelmän käyttöönottoaiheessa vie ammattihenkilöiltä työaika. Pelkän asiakassuhteen riittävyys tietojen lukemiseen on perusteltua, koska asiakkaalla on mahdollisuus kieltää arkaluontoiseksi kokemansa palvelutapahtuman näkyminen muille palveluntuottajille.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan viimeistään vuoden 2020 loppuun mennessä otetaan käyttöön yksi yhtenäinen ja yhteiskäyttöinen valtakunnallinen lääkityslista. *Sairaanhoidajaliiton* näkemyksen mukaan tämä on erityisen tärkeä uudistus lääkehoidon turvallisuuden kannalta. Jos mahdollista, valtakunnallinen lääkityslista tulisi ottaa käyttöön jo ennen vuoden 2020 loppua. Tärkeää on, että asiakkaan on mahdollista kirjata käyttämänsä itsehoitoläkkeet omatietovarantoon, jotka olisivat asiakkaan suostumuksella nähtävissä myös valtakunnallisella lääkityslistalla.

Sairaanhoidajaliiton näkemyksen mukaan Personal Health Record (PHR), omatietovaranto, lisää potilaan mahdollisuuksia huolehtia omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään, mikä tukee hänen omahoitoaan. Omatietovarannossa olisi hyvä olla ammattihenkilöiden tuottamaa ajantasaista tietoa esimerkiksi painonhallintaan tai fyysisen kunnon kohottamiseen liittyen. Näin potilas voisi omia tietoja hallinnoidessaan saada luotettavaa tietoa ja tukea elintapojen parantamiseen.

Asiakkaalla on hallituksen esityksen mukaan oikeus kieltää rekisterinpitäjää luovuttamasta häntä koskevia asiakastietoja toiselle rekisterinpitäjälle. Rekisterinpitäjän sisällä asiakkaalla ei ole kiello-oikeutta. Asiakastietojen joustavan käytön näkökulmasta tämä on perusteltua, mutta aiheuttaa erityisen informaatiovelvoitteen, jotta asiakas ymmärtää missä laajuudessa (esim. tulevassa sote-uudistuksessa maakunta on yksi rekisterinpitäjä) hänen tietojaan voidaan luovuttaa ja että asiakkaalla ei ole tällaisessa tapauksessa kiello-oikeutta.

Lakiin sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain muuttamisesta ehdotetaan muutoksia. 10 § esitetään muutettavaksi siten, että potilasta hoitava sairaanhoitaja voisi proviisorin ja farmaseutin lisäksi tehdä tarpeelliset tekniset korjaukset ja täydennykset lääkemääräykseen. Tässä yhteydessä tulee tarkentaa, tarkoitetaanko tässä potilaan päivittäiseen hoitoon liittyvää sähköistä lääkemääräystä vai sähköistä reseptiä. Lisäksi potilasta hoitava sairaanhoitaja voisi kirjata suullisesti lääkkeenmääräjäältä saamansa korjaukset ja muutokset lääkemääräykselle. Tässä yhteydessä tulee tarkentaa tarkoitetaanko tässä kaikkia sairaanhoitajia vai rajatun lääkkeen määrämisoikeuden omaavia sairaanhoitajia.

Sairaanhoidajaliiton näkemyksen mukaan suullisessa tiedonannossa voi ongelmaksi muodostua väärinymmärrys tai väärin kuuleminen esimerkiksi kiireisessä ja hälyisässä tilanteessa. Jos suullisesti saatu korjaus tehdään väärin, se vaarantaa potilasturvallisuuden. Olisiko tarpeellista, että lääkemääräyksen antajan tulisi kuitata esimerkiksi sairaanhoitajan tekemä tietotekninen muutos potilastietojärjestelmässä.

Sairaanhoidajat

Sähköiset järjestelmät ovat haavoittuvaisia esimerkiksi sähkökatkostilanteissa. Sairaanhoidajaliiton näkemyksen mukaan kansallisesti on varauduttava erilaisiin häiriötilanteisiin siten, että potilas- ja asiakasturvallisuus ei vaarannu.

Helsingissä 3.3.2017

Nina Hahtela
Puheenjohtaja
Suomen sairaanhoidajaliitto ry.

Teija Korhonen
Kehittämispäällikkö
Suomen sairaanhoidajaliitto ry.